

Т. Д. Бублій, Л. І. Дубовая, Р. І. Худан

ВПЛИВ ЕКЗОГЕННИХ ЧИННИКІВ НА СТОМАТОЛОГІЧНУ ЗАХВОРЮВАНІСТЬ ЧОЛОВІКІВ

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

Значна поширеність карієсу та інтенсивність ураження ним населення зумовлює актуальність профілактики цієї хвороби. Тому стоматологічна допомога має стати якісною, набувати профілактичного напрямку. Саме в цьому полягають резерви можливо-го зниження захворюваності зубів і тканин пародонта в населення [1,2,3].

Більшість стоматологічних хвороб нерозривно пов'язані із загальним станом організму людини, на який впливають різноманітні чинники, такі як спадковість, характер харчування, регулярність догляду за порожниною рота, шкідливі звички, географічні умови [4,5].

Починаючи цю наукову роботу, ми хотіли порівняти між собою два географічно віддалені регіони: Полтавську і Закарпатську області, які дуже відрізняються своїм розташуванням та етнічними характеристиками, оскільки на Закарпатті проживає понад 70 національних меншин.

Мета дослідження - проаналізувати стоматологічний статус чоловіків залежно від регіону проживання, наявності шкідливих звичок, гігієнічного стану, характеру харчування, соматичної захворюваності.

Об'єкти та методи дослідження. У роботі взяли участь 78 чоловіків віком 45-55 років, 40 - жителів Закарпатської та 38 - Полтавської областей. Кожний пацієнт був обстежений за загальноприйнятною методикою з визначенням гігієнічного індексу (ГІ) за Грінном-Вермільоном. Оцінювали стан твердих тканин: наявність карієсу, пломб, протезів, характер прикусу, визначали індекс КПВ. Стан тканин пародонта оцінювали на підставі папілярно-маргінально-альвеолярного індексу (РМА). Усіх пацієнтів опитували згідно зі складеною нами анкетой (табл.1). Респонденти відповідали на запитання із кількома варіантами відповіді. Оцінювали ретельність догляду за порожниною рота, користу-

вання додатковими засобами гігієни. Звертали увагу на характер харчування, наявність шкідливих звичок та загальний стан здоров'я.

Таблиця 1

Анкета	
№	Запитання
1	Як часто Ви чистите зуби?
2	Коли Ви чистите зуби?
3	Як часто Ви міняєте зубну щітку?
4	Чи користуєтесь Ви додатковими засобами гігієни?
5	Який у Вас характер харчування?
6	Яка їжа переважає в раціоні Вашого харчування?
7	Як часто Ви вживаєте кисломолочні продукти?
8	Чи вживаєте Ви газовані напої?
9	Чи палите Ви? Скільки цигарок за день?
10	Чи вживаєте Ви спиртні напої?
11	Чи перебуваєте Ви на диспансерному обліку?
12	Як часто Ви хворієте на ГРВІ?

Результати дослідження опрацьовані методом варіаційної статистики з використанням критерію достовірності відмінностей (t) за Ст'юдентом.

Результати дослідження. У ході нашого дослідження встановлено, що стоматологічний статус чоловіків статистично не відрізнявся по досліджуваних регіонах. Так, поширеність карієсу в цій віковій групі склала 100% у обох областях, а захворювання тканин пародонта виявляли в кожного другого обстеженого. Поширеність захворювань пародонта була лише на 3% більшою в Полтавській і становила 55±3,7%, що знаходиться в межах статистичної похибки (табл. 2).

Подібна тенденція простежувалася при визначенні інтенсивності каріозного процесу. Індекс КПВ не залежав від регіону проживання і складав 7,23±0,26 у Закарпатській та

7,16±0,19 у Полтавській області відповідно.

У ході дослідження встановлено, що жителі Полтавської області ретельніше доглядають за порожниною рота, П Гріна-Вермільона дорівнює 1,3±0,2. 55% анкетованих користуються додатковими засобами гігієни (флоси, ополіскувачі, жуйки), тоді як у Закарпатті цей показник становив 1,9±0,19 та 27% відповідно. Даючи відповідь на запитання «Як часто Ви чистите зуби?», на Закарпатті 65% анкетованих надавали перевагу чищенню 1 раз за добу, а на Полтавщині 60% - 2 рази за добу.

На запитання «Коли Ви чистите зуби» 60% закарпатців відповідали «до їди», а на Полтавщині цей показник становив усього 10%. Проте полтавці віддають перевагу чищенню зубів після їди – цей показник становив 85%, відповідно на Закарпатті - 35%. І тільки 5% опитаних не чистять зуби зовсім.

Проведене дослідження дозволило дійти висновку, що роль гігієнічного догляду за порожниною рота в чоловіків віком 45-55 років не є відповідною.

Привертає увагу те, що гігієнічний догляд за порожниною рота за суб'єктивними й об'єктивними критеріями на Закарпатті значно гірший, а стоматологічний статус чоловіків у обох областях майже однаковий. Ми спробували розібратися в цій ситуації детальніше й оцінити вплив шкідливих звичок.

Питома вага курців серед обох регіонів була майже однаковою і становила 45,5% на Закарпатті та 48,5% на Полтавщині. Загалом серед опитаних було 47% курців зі стажем. Поширеність карієсу та захворювань пародонта в обох групах статистично не відрізнялась (табл. 3). Інтенсивність каріозного процесу в обох групах також була середньостатистичною: в групі курців КПВ становив 7,8±0,35, а

Стоматологічний статус чоловіків залежно від регіону проживання

Регіон	КПВ	РМА	П	Поширеність карієсу	Поширеність пародонтиту
Закарпатська обл.(n=38)	7,23±0,26	21,2±2,9%	1,9±0,19*	100%	52±3,7%
Полтавська обл.(n=40)	7,16±0,19	23,4±2,3%	1,3±0,2	100%	55±3,7%

Таблиця 3

Стоматологічний статус чоловіків залежно від наявності шкідливих звичок

	КПВ	РМА	П	Поширеність карієсу	Поширеність захворювань пародонта
Палять (n=36)	7,8±0,35	28,1±1,8%*	1,7±0,3	100%	51±2,9
Не палять(n=42)	7,1±0,28	16,5±1,6%	1,5±0,2	100%	54±3,8

в тих, що не палять, – 7,1±0,28 (р 0,05). Стан гігієни порожнини рота в курців був дещо гіршим, ніж у представників другої групи; П за Грінном-Вермільоном дорівнював 1,7±0,3 та 1,5±0,2 відповідно. Але суттєві відмінності виявляли при визначенні інтенсивності захворювань пародонта. Індекс РМА в групі курців значно відрізнявся і складав 28,1±1,8%, що в 1,7 разу більше, ніж у тих, хто не палить. Отже, паління шкідливо діє більше на тканини пародонта, ніж на тверді тканини зуба, ступінь запалення тканин пародонта в курців вищий, ніж у тих, хто не палить.

Відомо, що характер харчування суттєво впливає на стан здоров'я людини. 68±2,6% респондентів указали на нерегулярність уживання їжі. 28±3,5% дуже рідко або майже не вживають молочних продуктів.

Однак 57±4,8% опитаних щодня п'ють газовані напої. Причому цей показник розподілився досить нерівномірно: 30±2,5% - у Полтавській області та 70±3,3% - у Закарпатській. Ми проаналізували основні стоматологічні показники залежно від характеру споживання газованих напоїв, розділивши опитаних на 2 групи. У першу групу ввійшли чоловіки, які рідко вживають газовані напої, а в другу - часто. Поширеність карієсу в обох групах була однаковою. Але інтенсивність каріозного процесу в першій групі була на 34% нижча. Середнє значення індексу КПВ серед тих, хто рідко вживає газовані напої, становило 5,5±0,1, що достовірно менше, ніж у тих, хто п'є часто, - 8,7±0,2. Характер споживання газованих напоїв майже не позначився на

поширеності й інтенсивності запальної реакції в тканинах пародонта. Поширеність хвороб пародонта в першій групі становила 45,2±4%, а в другій 48,7±2,8%. Середнє значення індексу РМА в першій групі складало 18,2±3%, а в другій - 20,5±3,8%. Ми проаналізували також гігієнічний стан у обох групах. У ході дослідження встановлено, що показники П за Грінном-Вермільоном в 1,3 разу кращі серед тих, хто рідко вживає газовані напої (табл.4). На нашу думку, слід урахувати і той факт, що в другу групу переважно ввійшли жителі Закарпаття, де рівень гігієни, за нашими спостереженнями, нижчий. Таким чином, часте вживання газованих напоїв знижує резистентність твердих тканин зуба і сприяє розвитку каріозного процесу.

Таблиця 4

Стоматологічний статус чоловіків залежно від уживання газованих напоїв

	КПВ	РМА	П	Поширеність карієсу	Поширеність пародонтиту
Уживають (n=45)	8,7 ±0,2*	20,5±3,8%	1,8±0,2*	100%	48,7±2,8%
Не вживають (n=23)	5,5±0,1	18,2±3%	1,39±0,3	100%	45,2±4%

Проводячи анкетування наших пацієнтів, ми намагалися всебічно охопити всі можливі шкідливі фактори, що можуть мати вплив на стоматологічний статус. Саме тому кілька питань було присвячено стану соматичного здоров'я. Слід зазначити, що саме вони викликали найбільші труднощі в наших пацієнтів. Переважна більшість опитаних не могла визначитись і демонструвала низький рівень обізнаності стану власного здоров'я. Доопрацювавши ці недоліки, ми зменшили кількість запитань. Стан імунної системи оцінювали на підставі кількості захворювань

ГРЗ за рік, а рівень загальної захворюваності - за наявності перебування на диспансерному обліку. За суб'єктивними даними, на Полтавщині рівень захворюваності на ГРЗ лише на 7,2% нижчий, ніж на Закарпатті. Згідно з анкетними даними один раз за рік хворіють 50,1% полтавців та 42,9% закарпатців (р>0,05). Проте кілька разів за рік хворіють 18,75% і 19,04% відповідно. На диспансерному обліку стоять 43,75% полтавців та 33,3% закарпатців. Ми оцінили стоматологічну захворюваність залежно від соматичної, розділивши обраний контингент на 2 групи. До першої

ввійшли чоловіки, які перебувають на диспансерному обліку, а в другу - практично здорові. Статистичної відмінності між показниками поширеності карієсу в досліджуваних нами групах не зареєстровано. Простежувалася тенденція до підвищення інтенсивності каріозного процесу в першій групі, КПВ дорівнював 7,6±0,3 проти 7,0±0,2 в другій. Поширеність захворювань пародонта в першій групі в 2,1 разу перевищувала аналогічні показники другої групи і складала 68,3±2,2% та 32,1±1,8% відповідно. Аналогічні зміни зафіксовані при визначенні індексу РМА (табл.5).

Стоматологічний статус чоловіків залежно від стану здоров'я

Диспансерний облік	КПВ	РМА	П	Поширеність карієсу	Поширеність пародонтиту
Перебувають (n=14)	7,6±0,3	29,8±0,29%*	1,68±0,2	100%	68,3±2,2%*
Не перебувають (n=64)	7,0±0,2	14,8±0,3%	1,66±0,05	100%	32,1±1,8%

Примітка: * - вірогідність відмінностей між групами (p<0,05).

Рівень гігієни порожнини рота в обох групах був незадовільним. ПІ за Грінном-Вермільйоном складав 1,68±0,2 в першій групі та 1,66±0,05 у другій.

Отже, рівень соматичної патології сприяє розвитку поширеності та інтенсивності захворювань пародонта.

Проведене дослідження дозволило зробити певні висновки:

1. Стоматологічний статус чоловіків не залежить від регіону про-

живання, поширеність карієсу становить 100% за інтенсивності 7,2, поширеність хвороб пародонта складає 53%.

2. Стан гігієни порожнини рота суттєво не впливає на розвиток стоматологічної захворюваності чоловіків 45-55 років.

3. У курців у 1,7 разу частіше зустрічаються захворювання пародонта.

4. Часте вживання газованих напоїв підвищує інтенсивність карієсу на 34%.

5. Стан соматичного здоров'я тісно пов'язаний зі стоматологічним статусом.

Отже, отримані дані становлять основу сучасного моніторингу в умовах соціально-економічних, екологічних зрушень, їх слід враховувати при складанні регіонарних систем профілактики стоматологічних хвороб.

Література

1. Бакшеева С.Л. Мероприятия по оптимизации стоматологической помощи населению северных территорий Красноярского края / С.Л. Бакшеева, Н.А. Горбач, В.В. Алямовский // Институт стоматологии. – 2009. – № 2. – С. 12-14.
2. Показатели стоматологического статуса у работников предприятия с радиационно-вредными условиями труда / Г.Л. Сорокоумов, В.В. Уйба, В.Д. Рева [и др.] // Стоматология. – 2008. – Т.87, №1. – С. 79-82.
3. Стоматологический статус сотрудников пенсионного возраста Российского научного центра «Курчатовский институт», подвергающихся воздействию радиационного производственного фактора / В.Н. Олесова, Г.Л. Сорокоумов, А.А. Макеев [и др.] // Российский стоматологический журнал. – 2009. – № 1. – С. 21-22.
4. Хацкевич Г.А. Анализ социально-демографических, психологических, поведенческих и клинических детерминант качества жизни детей, связанного со здоровьем их зубов / Г.А. Хацкевич, Е.А. Гизоева // Институт стоматологии. – 2007. – № 1. – С. 26-28.
5. Юдина Н.А. Новый интегральный показатель стоматологического статуса и его использование в научных исследованиях / Н.А. Юдина, П.А. Леус // Институт стоматологии. – 2010. – № 1. – С. 86-87.

Стаття надійшла

28.03.2011 р.

Резюме

Установлено, що стоматологічний статус чоловіків в віці 45-55 років не залежить від регіону проживання, гігієнічне стан порожнини рота не має суттєвого впливу на розвиток стоматологічної захворюваності. Поширеність карієсу становить 100% за інтенсивності 7,2, поширеність хвороб пародонта - 53%. Курення призводить до посилення запального процесу в пародонті. Часте вживання газованих напоїв підвищує інтенсивність карієсу на 34%. Стан соматичного здоров'я тісно пов'язаний зі стоматологічним статусом.

Ключевые слова: стоматологический статус, мужчины, экзогенные факторы.

Резюме

Установлено, що стоматологічний статус чоловіків віком 45-55 років не залежить від регіону проживання, стан гігієни порожнини рота не має суттєвого впливу на розвиток стоматологічної захворюваності. Поширеність карієсу становить 100% за інтенсивності 7,2, поширеність хвороб пародонта - 53%. Паління призводить до посилення запального процесу в пародонті. Часте вживання газованих напоїв підвищує інтенсивність карієсу на 34%. Стан соматичного здоров'я тісно пов'язаний зі стоматологічним статусом.

Ключові слова: стоматологічний статус, чоловіки, екзогенні чинники.

Summary

It was ascertained, that a stomatological status of men at the age of 45 till 55 years does not depend essentially on the region of residence and the conditions of oral cavity as well. Caries prevalence forms 100% with the rate of 7,2, while periodontium diseases prevalence makes up 53%. Smoking causes the extension of inflammatory periodontium processes. Frequent taking of aerated drinks also facilitates 34% increase of caries intensity. The condition of somatic health is closely connected with stomatological status.

Key words: stomatological status, men, exogenous factors.